

BALLÓ IGNÁC-NORBERT

Magyar nyelv és irodalom – Angol nyelv és irodalom

BA, 5. félév

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:dr. Fazakas Emese
egyetemi docens, RO BBTE**PROTOTIPIKUS FUNKCIÓIGÉS SZERKEZETEK VIZSGÁLATA
A RÉGI ERDÉLYI MAGYAR NYELVHASZNÁLATBAN*****Kulcsszavak:** prototípuselmélet; metaforikus kiterjesztés; produktivitás; variativitás; ikonicitás*

A funkcióigés szerkezetek legtágabb értelemben olyan félig kompozicionális, névszói-igei szókapcsolatokként határozhatóak meg, amelyek egy tárgy-, határozó- vagy zérórágos, esetleg névutós, szemantikai szempontból domináns névszóból és egy segédigeszerű, a mondatrésztteremtő segédigékhez hasonló, sematizált jelentésű funkcióigéből épülnek fel, gyakran jelentésbeli különbség nélkül helyettesíthetők a névszói komponensből képzett egyszerű ige- vagy névszóalakkal, gyakori használatuk pedig általában a szaknyelvek mondat szerkesztési sajátossága. A dolgozat az Erdélyi magyar szótörténeti tár nyelvi adatai alapján azokat a funkcióigés szerkezeteket vizsgálja, amelyek szintaktikai alaptagja az 'ad', 'ejt', 'esik', 'fog', 'folytat', 'hagy', 'művel', 'szerez', 'tart', 'tesz', 'űz', 'vall', 'vesz', 'vet' és 'visel' igék valamelyike, illetve amelyek megfelelnek a prototipikusnak való minősítés szemantikai és morfoszintaktikai ismérveinek, vagyis amelyek szemantikai alaptagja egy cselekvést vagy történést kifejező névszó, ún. eseménynév, szintaktikai alaptagja egy alulspecifikált jelentésű ige, a teljes szerkezet pedig megfeleltethető egy olyan igével, amelynek szótöve megegyezik a névszói komponens szótövével. A történeti szempontú megközelítés a magyar funkcióigés szerkezetekről alkotott dominánsan szinkrón jellegű nyelvvelő és nyelvtudományi megállapítások diakrón illusztrálására, esetleges cáfolatára, illetve újabb szempontokkal való kiegészítésére is lehetőséget ad, a kutatás fő irányvonalait ugyanis a következő szempontok jelentik: a funkcióigés szerkezetek milyen nyelvi és nem nyelvi folyamatok mentén jöttek létre, mióta és milyen mértékben jellemzik a magyar nyelvhasználatot, a fokozatosan grammatikalizálódó igék mennyire bizonyulnak produktívnak (újabb) funkcióigés szerkezetek létrehozásában, végső soron pedig milyen jellegű az a kommunikációs, inherens funkció, amely a nyelvi ökonómia és az alapvetően szintetikus jellegű igerendszer ellenére a funkcióigés szerkezetek létjogosultságát biztosítja.